Minchas Chinuch #6b (6:3, 6:14) - The relationship between korban pesach and marror

R' Mordechai Torczyner – torczyner@torontotorah.com

Is Marror a function of Korban Pesach?

א. פסחים קכ.

אמר רבא מצה בזמן הזה דאורייתא ומרור דרבנן ומאי שנא מרור דכתיב +במדבר ט+ על מצות ומררים בזמן דאיכא פסח יש מרור ובזמן דליכא פסח ליכא מרור מצה נמי הא כתיב על מצות ומררים מצה מיהדר הדר ביה קרא +שמות יב+ בערב תאכלו מצת ורב אחא בר יעקב אמר אחד זה ואחד זה דרבנן אלא הכתיב בערב תאכלו מצת ההיא מיבעי ליה לטמא ושהיה בדרך רחוקה דסלקא דעתך אמינא כיון דפסח לא אכלי מצה ומרור נמי לא ניכול קא משמע לן ורבא אמר לך טמא ושהיה בדרך רחוקה לא צריך קרא דלא גרעי מערל ובן נכר דתניא +שמות יב+ כל ערל לא יאכל בו בו אינו אוכל אבל אוכל במצה ומרור ואידך כתיב בהאי וכתיב בהאי וצריכי

ב. רמב"ם הלכות קרבן פסח פרק ח הלכה ב

ואין מצה ומרור מעכבין, אם לא מצאו מצה ומרור יוצאין ידי חובתן באכילת בשר הפסח לבדו, אבל מרור בלא פסח אינו מצוה שנאמר על מצות ומרורים יאכלוהו.

ג. רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ז הלכה יב

אכילת מרור אינה מצוה מן התורה בפני עצמה אלא תלויה היא באכילת הפסח, שמצות עשה אחת לאכול בשר הפסח על מצה ומרורים, ומדברי סופרים לאכול המרור לבדו בליל זה אפילו אין שם קרבן פסח.

ד. רמב"ם הלכות קרבן פסח פרק ט הלכה ח

ערל שאכל כזית מבשר הפסח לוקה שנאמר כל ערל לא יאכל בו, בו הוא שאינו אוכל אבל אוכל הוא מצה ומרור, וכן מותר להאכיל מצה ומרור לגר תושב ולשכיר.

Need Marror be consumed before Chatzos?

ה. תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קכ עמוד ב

ואכלו את הבשר בלילה הזה רבי אלעזר בן עזריה אומר נאמר כאן בלילה הזה ונאמר להלן +שמות יב+ ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה מה להלן עד חצות אף כאן עד חצות אמר לו רבי עקיבא והלא נאמר חפזון עד שעת חפזון אם כן מה תלמוד לומר בלילה יכול יהא נאכל כקדשים ביום תלמוד לומר בלילה בלילה הוא נאכל ואינו נאכל ביום ורבי עקיבא האי הזה מאי עביד ליה מיבעי ליה למעוטי לילה אחר הוא דאתא סלקא דעתך אמינא הואיל ופסח קדשים קלים ושלמים קדשים קלים מה שלמים נאכלים לשני ימים ולילה אחד אף פסח אוקים לילות במקום ימים ויהא נאכל לשני לילות ויום אחד כתב רחמנא הזה ורבי אלעזר בן עזריה אמר לך +שמות יב+ מלא תותירו עד בקר נפקא הא ורבי עקיבא אמר לך אי לא כתב רחמנא הזה הוה אמינא מאי בקר בקר שני ורבי אלעזר אמר לך כל היכא דכתב בקר בקר ראשון הוא

אמר רבא אכל מצה בזמן הזה אחר חצות לרבי אלעזר בן עזריה לא יצא ידי חובתו פשיטא דכיון דאיתקש לפסח כפסח דמי מהו דתימא הא אפקיה קרא [בערב תאכלו מצות] מהיקישא קמשמע לן דכי אהדריה קרא למילתא קמייתא אהדריה

ו. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ב עמוד א

וכל הנאכלים ליום אחד מצותן עד שיעלה עמוד השחר אם כן למה אמרו חכמים עד חצות כדי להרחיק אדם מן העבירה

ז. תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קכ עמוד ב

הפסח אחר חצות מטמא את הידים

ח. תלמוד בבלי מסכת זבחים דף נו עמוד ב

הפסח אינו נאכל אלא בלילה ואינו נאכל אלא עד חצות ואינו נאכל אלא למנויו ואינו נאכל אלא צלי

ט. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף כ עמוד ב

זה הכלל דבר שמצותו ביום כשר כל היום דבר שמצותו בלילה כשר כל הלילה

י. תוספות מסכת מגילה דף כא עמוד א

לאתויי אכילת פסחים ודלא כרבי אלעזר ב"ע - מ"מ נראה דהלכה כר' אלעזר דהא איכא סתמא בערבי פסחים (פסחים קכ: ושם) דקאי כוותיה דתנן הפסח אחר חצות מטמא את הידים וכן משנה באיזהו מקומן (זבחים דף נו:) וסתמא בסוף פ"ק דברכות (דף ט.) גבי מעשה ובאו בניו של רבן גמליאל מבית המשתה וכו' אמר להם כל מה שאמרו חכמים עד חצות מצותן עד שיעלה עמוד השחר

ואילו אכילת פסחים לא קתני ומוקי לה כראב"ע דאמר עד חצות וא"כ צריך למהר לאכול מצה בלילי פסחים קודם חצות ואפילו מצה של אפיקומן שהרי חיוב מצה בזמן הזה הוה דאורייתא אבל בהלל של אחר אפיקומן אין להחמיר כל כך שהרי מדרבנן הוא.

יא. <u>רמב"ם הלכות קרבן פסח פרק ח הלכה טו</u>
כבר ביארנו בכמה מקומות שאין הפסח נאכל אלא עד חצות כדי להרחיק מן העבירה ודין תורה שיאכל כל הלילה עד שיעלה עמוד השחר

יב. <u>תלמוד בבלי מסכת עירובין דף מו עמוד ב</u>
רבי יעקב ורבי זריקא אמרו הלכה כרבי עקיבא מחבירו וכרבי יוסי מחבריו וכרבי מחבירו

יג. <u>מגיד משנה הלכות חמץ ומצה פרק ו הלכה א</u>
ודברי רבינו עיקר דאמרינן בפרק מצות חליצה (דף ק"א:) מה לי חדא סתמא מה לי תרי סתמי וכיון דאיכא סתמי לר"ע ולר' אליעזר הדרינן לכללין דקיי"ל הלכה כר"ע מחבירו כך נ"ל.

יד. <u>רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ו הלכה א</u>
מצות עשה מן התורה לאכול מצה בליל חמשה עשר שנאמר +שמות י"ב+ בערב תאכלו מצות, בכל מקום ובכל זמן, ולא תלה אכילה זו בקרבן הפסח אלא זו מצוה בפני עצמה ומצותה כל הלילה, אבל בשאר הרגל אכילת מצה רשות רצה אוכל מצה רצה אוכל אורז או דוחן או קליות או פירות, אבל בליל חמשה עשר בלבד חובה ומשאכל כזית יצא ידי חובתו.

טו. <u>מרדכי מסכת פסחים סדר של פסח [רמז תריא]</u>
אמר רבא אכל מצה בזמן הזה לאחר חצות לראב"ע לא יצא נראה דהלכה כראב"ע

טז. <u>שולחן ערוך אורח חיים סימן תעז</u>
לאחר גמר כל הסעודה אוכלים ממצה השמורה תחת המפה כזית כל אחד, זכר לפסח הנאכל על השובע, ויאכלנו בהסיבה ולא יברך עליו, ויהא זהיר לאכלו קודם חצות. (ויקדים עצמו שגם ההלל יקרא קודם חצות) (ר"ן פ' ע"פ וסוף פ"ב דמגילה).

יז. <u>משנה ברורה סימן תעז ס"ק ו</u>
ויהא זהיר וכו' - שכיון שהוא זכר לפסח צריך לאכלו בזמן פסח והפסח אינו נאכל אלא עד חצות וכ"ש כזית הראשון שמברכין עליו על אכילת מצה שצריך ליזהר מאד שלא לאחרו עד חצות ובדיעבד אם איחר מסתפקים הראשונים אם יצא ידי חובתו וע"כ יאכלנו ולא יברך עליו על אכילת מצה וגם מרור אף שהוא מדרבנן יזהר לאכלו קודם חצות ואם איחר יאכלנו בלא ברכה ואם החשיך לו קודם אמירת הגדה עד סמוך לחצות יקדש וישתה כוס ראשון ויטול ידיו ויברך המוציא ועל אכילת מצה ויאכל וגם יברך על המרור תיכף קודם חצות ואח"כ יאמר הגדה ואח"כ יסעוד סעודתו [אחרונים]: